

HISTORICUS PETER VAN DRUENEN WAARSCHUWT VOOR TOENEMENDE OVERBEVOLKING

‘Wij zijn zélf de bron van de klimaatcrisis’

Tijdens de superhete zomer die we achter de rug hebben, werd meer dan ooit gewaarschuwd voor de desastreuze gevolgen van de klimaatsveranderingen en de opwarming van de aarde. Zijn we daarop voorbereid? ‘Nee’, zegt historicus Peter van Druenen onomwonden. ‘We pakken het probleem compleet verkeerd aan en blijven blind voor een van de meest bepalende factoren: de overbevolking van onze planeet.’

Nochtans was het probleem van de sterk toenemende wereldbevolking een van de knelpunten die werden vermeld in het beruchte eerste Rapport van Rome in 1972, dat vooral inzoomde op de fysieke grenzen en beperkingen die aan de vermenigvuldiging van mens en materiële activiteit op onze planeet gesteld zijn. Volgens de onderzoekers kon de mensheid niet blijven doorgaan met zich met toenemende snelheid te vermenigvuldigen en te streven naar materiële vooruitgang zonder in de problemen te komen. De exponentiële bevolkingsgroei werd als het centrale probleem gezien, met een waslijst aan gevolgen, waaronder de vervuiling van aarde, water en atmosfeer en het uitputten van de natuurlijke hulpbronnen. Het rapport kreeg zowel bijval als kritiek te verwerken. Nochtans blijkt zoveel jaren na datum dat de pessimistische vooruitzichten uit het rapport grotendeels kloppen. Al helemaal inzake milieu-problemen, met als hoofdthema de gevolgen van de klimaatsveranderingen, die volgens velen zullen leiden tot enorme catastrofes. Anderen wijzen dit van de hand. Sommigen stellen zelfs dat de klimaatcrisis verkeerd wordt geïnterpreteerd of zelfs onbestaande is. Anderen vinden dan weer dat de mensheid zich zal redden door nieuwe technologie, alternatieve energie en vindingrijkheid. Als dat al het geval zou zijn, is daar vooralsnog niet veel van te

merken. Bovendien is men uit het oog verloren dat het Rapport van Rome overbevolking als een van de belangrijkste oorzakelijke elementen aanwees. Men investeert enorme bedragen in milieumaatregelen, waarvan de efficiëntie omstreden is, maar over de toenemende wereldbevolking wordt nog amper gesproken. Meer zelfs, in heel wat landen worden mensen opnieuw aangemaand om meer kinderen te krijgen, zonder dat men zich de vraag stelt welke wereld die kinderen zullen erven. Geen materie waar een mens zich makkelijk bij voelt, al helemaal niet in een wereld waarin we er met zijn allen naar streven om zo lang mogelijk te leven. Het stabiliseren en liefst zelfs verminderen van de wereldbevolking is een taboe geworden. Maar voor wie rond dit probleem toch meer duidelijkheid wil, is er nu het boek ‘De Klimaatparadox’ van Peter van Druenen. Een gedurfd maar zeer toegankelijk essay waarin de man het taboe rond het bevolkingsprobleem openbreekt en vragen stelt die niemand wilt of durft stellen. Hoe kunnen we iets doen aan de rampen die ons te wachten staan? En wat is daarin de rol van de ongecontroleerde bevolkingstoename? ‘We worden met z’n allen steeds ouder. Dat kost ons handenvol geld. Dat bedrag zouden we beter kunnen gebruiken om ons voor te bereiden op wat ons door de klimaatsveranderingen te wachten staat’, stelt Van Druenen.

Doen we dat dan al niet?

PETER VAN DRUENEN: Niet echt, we investeren vooral in technologie waarmee we de menselijke invloed op de opwarming van de aarde onder controle proberen te krijgen, niet in bescherming tegen de nefaste gevolgen van die klimaatwijziging. De vraag is of dat ook iets uithaalt, al helemaal op wereldvlak. Voor alle duidelijkheid wil ik stellen dat ik volledig overtuigd ben van de ernst van de klimaatcrisis. Ik denk zelfs dat de situatie nog erger is dan ze wordt voorgespiegeld en dat de meeste mensen de gevolgen nog onderschatten, zeker op langere termijn. Iedereen weet dat de poolijskappen smelten. Om dat vast te stellen, hebben we niet eens meer gespecialiseerde apparatuur nodig. Het is zelfs zichtbaar met het blote oog. We zien ook dat orkanen en stormen overal ter wereld in kracht toenemen. De hittegolven worden heter, zoals we deze zomer hebben ondervonden, de droogtes droger en de smog dichter. Vraag is of we nog in staat zijn dat terug te dringen. Ik vrees van niet. Ik denk dat we al te laat zijn, al weigeren velen dat in te zien. Men blijft goochelen

met wonderoplossingen. Verbrandingsmotoren moeten vervangen worden door elektrisch rijden. Zonder dat men zich afvraagt waar dié energie dan vandaan moet komen. Gloeilampen moeten we vervangen door ledverlichting en de consumptie van vlees moet aan banden worden gelegd. We moeten steeds meer recyclen en als het aan sommigen lag, zouden we het land vullen met windmolens. Aan de aanleg van de windmolenparken worden tienduizenden hectaren grond- en watergebied geofferd, terwijl het rendement per molen relatief laag is. Misschien kan men dat nog flink opdrijven, maar feit blijft dat, wanneer bijvoorbeeld de Nederlandse energiebehoefte volledig gedekt zou moeten worden, er op elke vierkante kilometer landen wateroppervlak een windmolen moet worden gebouwd. Zo’n 40.000 in totaal. **Windmolen zijn nochtans veruit de schoonste stroomopwekkers, ook wanneer je de CO2-uitstoot van productie, onderhoud en ontmanteling meerekent.** Ja, alleen heb je er enorm veel van nodig. In windenergie is in Nederland alleen al 14,6 miljard

euro geïnvesteerd, het duurste alternatieve klimaatproject. Daarna volgden, met 9,3 miljard euro, investeringen in centrales om energie op te wekken door de verbranding van biomassa. Daarop komt kritiek, want de verbranding van biomassa zou op kortere termijn meer broeikasgassen veroorzaken dan de verbranding van kolen of gas. In het gunstigste geval duurt het tientallen jaren voordat er klimaatwinst is behaald. Toch voorziet men voor de komende jaren weer miljarden voor de verbranding van hout, afval, plantaardige olie en mest. Op grote afstand volgen de investeringen in zonne-energie, groen gas en geothermie, goed voor 2 miljard euro. De efficiëntie van al die zaken is betwistbaar, zeker op kortere termijn. Het is vooral de industrie achter al die alternatieven die ervan profiteert. Goed, zo’n zaken dragen misschien bij tot een properder milieu, maar de invloed op het klimaat blijft beperkt. Daarom stelt zich de vraag of we niet op zoek moeten gaan naar de onderliggende oorzaak van de klimaatcrisis. Milieuvuiling, het uitputten van de landbouwgronden en van de

Op zaterdag 11 augustus raasde er een tropische storm over de Filipijnen.

voorraden fossiele brandstoffen zijn slechts de symptomen van een veel grotere en bedreigende ontwikkeling. **De diepere oorzaak is volgens jou de wereldwijde bevolkingsgroei en de schade die de mens daarmee aanricht aan het milieu.** Ja, de bron van de klimaatcrisis zijn wij zélf! Meer zelfs, we investeren wel in klimaatbeheer en medemenselijkheid, maar daarmee voeden we vooral het monster dat daaruit voortkomt: het monster van de overbevolking, van de grote druk op de grondstoffenvoorraden en voedselbronnen, van milieuvuiling. Dat is de klimaatparadox waar ik in de titel van mijn boek aan refereer. Ik stel dat we ons opnieuw bewust moeten worden van het feit dat de overbevolking en de exponentiële toename van die wereldbevolking aan de basis ligt van het hele probleem. We doen dat niet graag. Van nature eigenlijk, want het dwingt ons na te denken over hoe we met de dood omgaan, met medemenselijkheid, met het steeds verder uitstellen

van de dood. De zoektocht naar die waarheid, loopt als een rode draad door het boek. Overigens is er niets nieuws onder de zon. De wiskundige Thomas Robert Malthus schreef er eind achttiende eeuw al over. **Wat schort er dan aan onze benadering van de dood?** Zeker in het Westen doen we alsof de dood geen consequentie is van leven. We maken onszelf wijs dat we het kunnen bedwingen, maar

” In het Westen doen we alsof de dood geen gevolg is van leven. We maken onszelf wijs dat we het kunnen bedwingen

de dood is wat hij is. De groei van de geboortes zal, zoals het rapport van de Club voorziet, enigszins afvlakken. Anderzijds worden we aan hoog tempo ouder en vooral op een veel gezondere manier dan vroeger. De groei van de wereldbevolking zit aan de bovenkant. Die consequentie van de dood hebben we in het Westen vervangen door een hardleerse fixatie op het verlengen van het leven, dankzij betere hygiëne,

betere voeding, de vooruitgang van de medische wetenschap. We zijn daar bijzonder hardnekkig in, zelfs in die mate dat we er vraagtekens kunnen bij plaatsen. Moeten mensen boven de negentig echt nog peperdure, ingrijpende operaties ondergaan? Moeten we die mensen per se dure medicatie opdringen? Kunnen we dat geld niet beter besteden, bijvoorbeeld aan de voorbereiding op de rampspoed die op ons afkomt? Ik begrijp dat artsen de eed van Hippocrates hebben afgelegd, die hen bindt tot het zolang mogelijk in leven houden van hun patiënten. Maar waar trekken we de grens? En vooral ook, waarom maken we het mensen die zelf vinden dat ze het leven wel hebben gehad en er op een menselijke manier willen uitstappen, zo moeilijk? Waarom wordt de zelfdodingspils zo zwaar verboden en wordt iemand die euthanasie wil laten uitvoeren, geconfronteerd met zo’n berg administratieve verplichtingen?

Je stelt zelfs dat we ons vragen moeten stellen bij hulpprogramma’s na bijvoorbeeld natuurrampen.

We zouden ons daarover moeten beraden. En we zouden in de eerste plaats eerlijk moeten zijn. Humanitaire rampen krijgen maar die status als de beeldmedia er aandacht voor hebben. We zamelden tonnen geld in na bijvoorbeeld de aardbeving op Haïti, waarover men het op televisie breeduit had. Maar wie in het Westen heeft wakker gelegen van de Congolese oorlogen, waar zoveel meer slachtoffers zijn ge-

vallen en de gevolgen humanitair gezien mogelijks nog rampzaliger waren? Weinig mensen, gewoon omdat er in de beeldmedia nauwelijks over gesproken werd. We voelen ons dus geroepen om mensen te helpen, maar enkel als we hen kennen of geconfronteerd worden met beelden van hun lijden. Eens de camera’s weg zijn, worden die mensen aan hun lot overgelaten en belanden ze, eens ook de humanitaire hulp is ver-

dwenen, dikwijls in een situatie die nog erger en uitzichtlozer is dan tevoren. Opnieuw is Haïti een goed voorbeeld, maar er zijn ook tal van Afrikaanse voorbeelden. Dichter bij huis geven we volop voor kankeronderzoek. Maar hebben we ooit een malaria-actie gehad? Neen, omdat we in onze sociale kring allemaal wel iemand kennen die kanker heeft, maar niemand die aan malaria lijdt. We helpen dus zeer selectief en puur emotioneel. De vraag is ook of we met grootscheepse hulpacties de ellende niet nog groter maken. We redden soms mensen van de honger, maar daarmee is hun voedselprobleem niet opgelost. Soms gaan ze, eens de camera's weg, dan toch nog dood. Is dat dan hulp of het nodeloos rekken van ellende?

Wat ook bijdraagt tot de klimaatcrisis, is het extreem liberale mondialisme. Onze supermarkten liggen vol pakweg ingevlogen snijboontjes uit Kenia, alsof er hier geen worden verbouwd.

En alsof de mensen daar terplekke geen snijboontjes zouden kunnen gebruiken. Het leidt tot meer honger voor die mensen, verlies van hun landbouwgronden, dikwijls ook milieuverontreiniging en verliezen voor onze eigen landbouwers, die hun producten niet meer verkocht krijgen.

Ingrijpende maatregelen zou dus ook ingrijpende veranderingen betekenen voor de wereldeconomie, het begrip 'inkomen', onze manier van leven.

Dat denk ik ook, ja.

Een aantal landen is in volle expansie, waaronder China, dat trouwens ooit een weinig succesvolle 1-kindpolitiek heeft gevoerd. Daar neemt de bevolking nog toe.

Het is vooral de welvaartsgroei in landen als China waar we ons zorgen moeten over maken. Zelfs nu dat land al zo gebukt gaat onder milieuproblemen en vervuiling, beschikt nog maar een beperkt deel van de Chinezen over een auto en internet. Maar het neemt onderhand toe. Tussen 2005 en 2015 steeg het aantal privéauto's van 32 naar 162 miljoen. Een groei sterker dan die van de bevolking, want niet enkel nieuwge-

'We zien ook dat orkanen en stormen overal ter wereld in kracht toenemen.' Zoals orkaan Florence, op deze foto, in de VS.

boren Chinezen schaffen steeds vaker een auto aan wanneer ze daarvoor de leeftijd hebben bereikt, ook zij die het zich eerst niet konden veroorloven. Als in China iedereen internet zou gebruiken en volop rundsvlees zou willen eten zoals wij, is het een complete ramp.

Waarom heb je het over internet? Omdat internet bijzonder belastend is voor het milieu, zelfs een

omdat daar momenteel slechts 53 procent van de bevolking toegang heeft tot de digitale snelweg. Eenzelfde soort analyse gaat op voor andere aan welvaartsgroei gerelateerde producten, zoals vlees. In 2013 bedroeg de totale CO2-emissie van de veestapel 7,1 gigaton per jaar of 14,5 procent van alle wereldwijde uitstoot van broeikasgassen. Ten gevolge van de groei van de wereldbevolking

zal de vleesconsumptie tegen 2050 met veertig procent gegroeid zijn. In landen als China

Het internetgebruik is uitgegroeid tot een primaire levensbehoefte. Daardoor zal deze sector in de nabije toekomst een van de meest vervuilende zijn

grotere impact heeft dan pakweg de vliegtuigindustrie waartegen men zich zo afzet. Alleen, die belasting is onzichtbaar en de meesten beseffen het niet eens. Men heeft er zelfs een term voor bedacht: 'The carbon footprint of the Internet'. Het uitvoeren van twee simpele zoekopdrachten via Google zou evenveel CO2-uitstoot veroorzaken als het koken van een keteltje water. Dat heeft niets te maken met de energie nodig voor je computer of je mobiele telefoon, maar alles met het stroomverbruik van de providers en de zoekmachines. De koelinstallaties die ervoor moeten zorgen dat de temperatuur in de serverruimtes niet te hoog wordt. In 2009 veroorzaakte de digitale wereld al evenveel uitstoot van broeikasgassen als het vliegverkeer. Elke vijf tot tien jaar verdubbelt het internetgebruik en ondertussen is het zo ingeburgerd dat het, ook voor de miljarden mensen in de ontwikkelingslanden, is uitgegroeid tot een primaire levensbehoefte. Daardoor zal deze sector in de nabije toekomst een van de meest vervuilende zijn. Dat zal in China nog meer het geval zijn dan elders,

zal dat zelfs zeventig procent zijn. En die ontwikkelingen in China staan model voor de wereld van de komende decennia. India en het Afrikaanse continent zullen op korte termijn elk meer inwoners hebben dan China en die bevolkingsgroei zal voorlopig niet stabiliseren. Daardoor zal ook de uitstoot van broeikasgassen exponentieel toenemen. Nog eens: de groeiende wereldbevolking in combinatie met de toenemende welvaart en levensverwachting, vormt de hoofdoorzaak van de klimaatcrisis. Alleen heeft men er geen oren naar.

Het ligt ook gevoelig. Vraagtekens plaatsen bij de zin van medemenselijkheid of de meest performante gezondheidszorg voor oudere mensen, kan op vreselijke wijze politiek worden gerecupereerd.

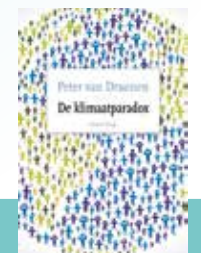
Daar ben ik mij van bewust. Ik geef ook geen sluitende antwoorden op de vragen die ik opwerp, maar ik vind wel dat we die vragen niet uit de weg moeten gaan. Als we dat wel doen, riskeren we in de toekomst geconfronteerd te worden met nog veel dwingendere vragen rond medemenselijkheid of het opdrijven van de levensverwachting. Ik bedoel maar, níet

nadenken over die vragen zal hun politieke recuperatie niet verhinderen. Het is slechts door bewust na te denken over die problematiek dat we er ook uit kunnen geraken. Ook dat is de klimaatparadox: het spanningsveld tussen enerzijds het terugdringen van de klimaatverandering en het redden van de mensheid en anderzijds het in stand houden van de grootste bedreiging van de mensheid, de mensheid zelf.

Ondertussen moeten we iets anders doen dan geld pompen in milieumaatregelen die geen aarde aan de dijk brengen.

Natuurlijk moeten we ook daar mee bezig blijven. Ik verwijs niet al die maatregelen en technologische ontwikkelingen naar de vuilnismand, integendeel. Maar we moeten ons wel realiseren dat we te laat zijn om het tij te keren en enkel de schade relatief kunnen beperken. Die rampzalige scenario's zullen er hoe dan ook komen en het is vooral daarop dat we ons moeten voorbereiden. Bijvoorbeeld door het versterken van dijken en de verdediging van watergevoelige gebieden. We moeten eerst en vooral inzetten op het opvangen van de gevolgen van de klimaatverandering. We moeten ons geld nu in de eerste plaats niet gebruiken om onze leefomgeving schoner te maken, maar om in de komende decennia die leefomgeving droog te houden. En laten we ons pas daarna bekommeren om de grote schoonmaak.

Tekst: Dominique Trachet

'De Klimaatparadox, Bevolkingsgroei of Klimaatbeheer' - Peter van Druenen - Uitgeverij Cossee - € 15